

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Statsråden

Til alle landets ordførere

Deres ref

Vår ref

Dato

14/3881-

13.01.2015

Krigens kulturminner

I 2015 er det 75 år siden den andre verdenskrigen startet i Norge, og 70 år siden landet ble fritt. Kulturminnemyndighetene vil ha krigens kulturminner som hovedsatsing i 2015.

Mange av de fysiske sporene fra den andre verdenskrigen er forståelig nok borte. Det gjør det desto viktigere å ta vare på de gjenværende anleggene, bygningene og, ikke minst, sporene etter krigshandlinger og andre alvorlige hendelser.

Krigsminner som en del av vårt kollektive minne

Den andre verdenskrigen er en del av vår nasjonale historie og blir formidlet bredt gjennom undervisning, bøker og populærkultur. NRKs storsatsing på dramaserien "Kampen om tungtvannet" er et aktuelt eksempel på dette. Stadig dukker det opp nye spørsmål, som bidrar til å utfylle og supplere de kjente fortellingene som har blitt formidlet siden 1945. Beretninger fra enkeltpersoner og brede historiske fremstillinger har bidratt til å forme det kollektive minnet om krigsårene.

Kulturminnene fra denne perioden har i mindre grad vært vektlagt i vernearbeidet. Det ønsker vi å gjøre noe med. Krigens kulturminner og fortellingene som er knyttet til dem bør få en mer fremtredende plass i det kollektive minnet om den andre verdenskrigen.

Registrere krigens kulturminner

Det har aldri blitt gjennomført noen landsomfattende registrering av slike kulturminner. Denne manglende kunnskapen øker faren for at de kan bli ødelagt.

Sammen med Riksantikvaren, inviterer derfor Klima- og miljødepartementet kommunene til et samarbeid om å registrere, formidle og markere krigens kulturminner i 2015. Denne henvendelsen er ment som innledende informasjon om prosjektet.

Prosjektets mål er å innhente kunnskap om den andre verdenskrigen slik den har manifestert seg i fysiske spor. Det vil bli lagt til rette for at krigsminnene i de enkelte kommunene kan registreres i kulturminnedatabasen Askeladden. Ved å registrere slike kulturminner, sikrer man både at den materielle historien blir dokumentert, og at fortellingene om krigen kan knyttes til de konkrete objektene. Denne dokumentasjonen kan være et utgangspunkt for å formidle krigshistorien og vil også bidra til at krigsminnene kan bli en ressurs i det lokale utviklingsarbeidet.

Kulturminnene vil kunne inngå i kommunenes kulturminneplaner. Registeret vil også kunne være utgangspunkt for et formelt vern av krigsminner, ikke minst gjennom bruk av kommunens egne virkemidler, som kommuneplan og reguleringsplan.

Hva er et krigsminne?

Det er ikke alltid like opplagt hva som skal forstås med et kulturminne fra den andre verdenskrigen. Okkupasjonsmaktens militære anlegg, samferdselsanlegg, fangeleire og administrasjonssteder er synlige objekter. Åsteder for sabotasje, annen motstandskamp og krigshandlinger trenger derimot ofte en forklaring for at vi skal bli i stand til å forstå hvilken betydning de hadde. Kulturminner knyttet til de delene av okkupasjonshistorien som har vært underkommunisert, eller som er lite dokumentert gjennom fysiske spor, vil ha en sentral plass i kartleggingsarbeidet.

Bredt engasjement

Den andre verdenskrigen engasjerer fortsatt. Flere fylkeskommuner og kommuner arbeider allerede systematisk med krigens kulturminner. Feltet engasjerer også museumssektoren, kunnskapsmiljøene og, ikke minst, frivillige lag og foreninger. En rekke nasjonale institusjoner har ansvaret for å forske på og formidle deler av krigshistorien (se lista over kopiadressater under).

Det er ønskelig at kommunene inviterer disse til et samarbeid, og at kunnskapen om krigsminnene i bred forstand blir samlet. Krigsgenerasjonen er i ferd med å falle fra, og det er viktig at de ufortalte historiene blir dokumentert. Arbeidet med krigens kulturminner kan påvirke både den lokale og den nasjonale identiteten. Kulturminneforvaltningen skal være bevisst sin rolle som en aktør som aktivt griper inn i de langsomme endrings- og forsoningsprosessene. Arbeidet skal utføres med forståelse og respekt for ofrene, de etterlatte og lokalsamfunnene.

Veien videre

Klima- og miljødepartementet og Riksantikvaren ønsker en bred deltakelse i krigsminneprosjektet i 2015, og ser frem til samarbeidet i året som kommer. Vi vil sende utfyllende informasjon til alle kommunene og fylkeskommunene i februar 2015.

I mellomtiden ber vi dere rette oppmerksomheten mot krigsminnene i deres egen kommune - kanskje kjenner dere allerede til kulturminner dere ønsker å løfte fram i 2015?

Med hilsen

Tine Sundtoft
Klima- og miljøminister

Jørn Holme
Riksantikvar